

En Transfix fra 1388

Carsten Jahnke

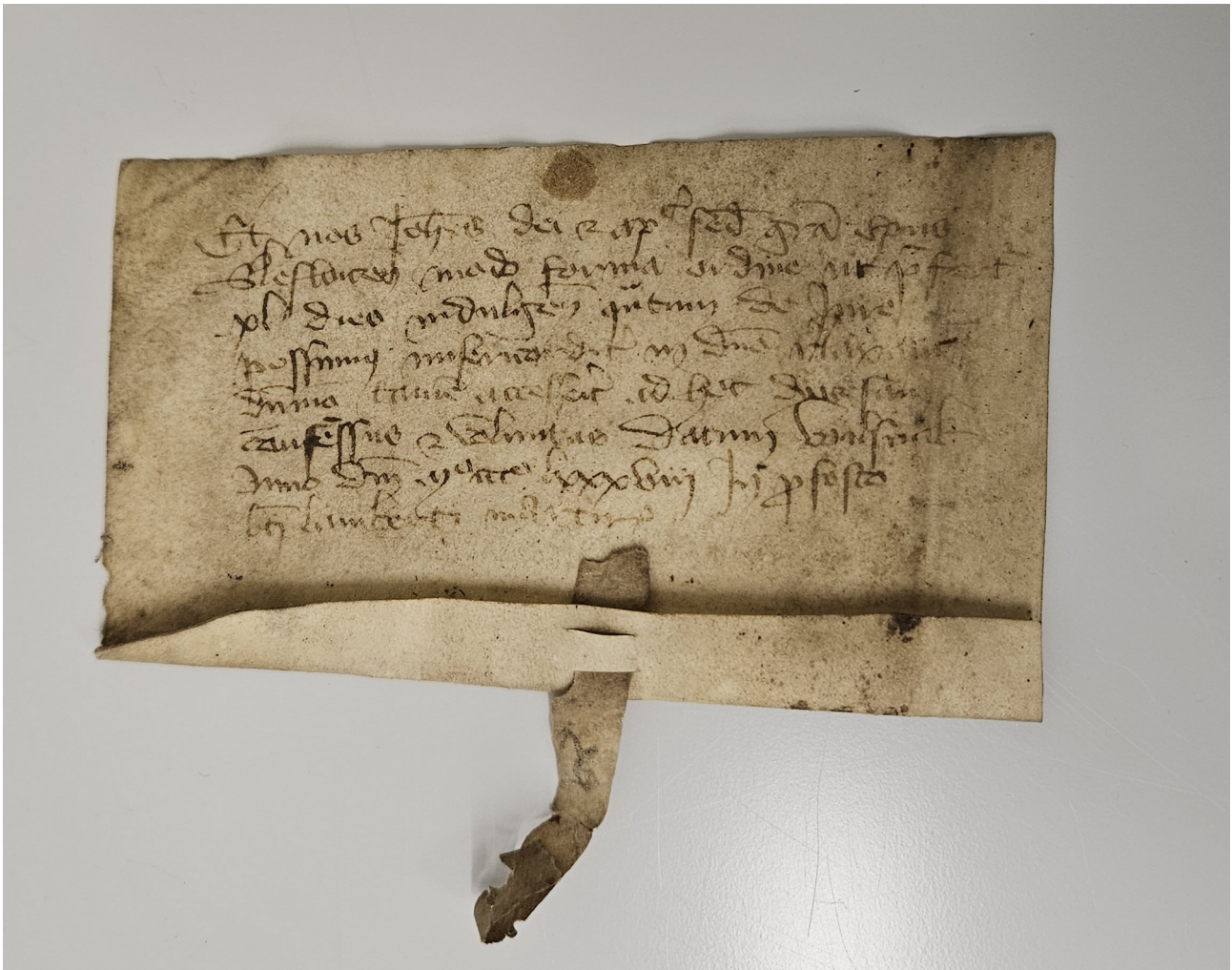

Fig. 1: Wilsnack sognearkiv, U2, transfix af biskop Johann Skondelev af Slesvig.

Foto af Konstanze Borowski, Domstiftsarkiv Brandenburg.

1388 16. september Wilsnack, in profesto beati Lamberti matyris

Johann Skondelev, biskop af Slesvig, bekræfter eftergivelsen af 40 dage til alle dem, der besøger kirken med det mirakuløse blod i Wilsnack.

Transfix, engang fastgjort i plicaen af afladsbrevet fra 1384.

Fig. 2: Wilsnack sognearkiv, U1, afladsbrev fra 1384

Foto af Konstanze Borowski, Domstiftsarkiv Brandenburg.

Dokument U2 i sognearkivet i Wilsnack, deponeret i domkirkearkivet i Brandenburg.

Transfix, nu løsrevet, på skøde U1 i sognearkivet i Wilsnack, '(Bygge)-Afladsbrev for kirken af det mirakuløse blod', udstedt af ærkebiskoppen af Magdeburg og biskopperne af Brandenburg og Lebus den 10. marts 1384, Codex Dipl. Brandenburgensis, Vol. I.2, s. 140f.

Transfixen var engang fastgjort til plicaen på dokument U1. Ved siden af U2 i en skål ligger det grønne segl fra biskoppen af Slesvig og en anden transfix fra biskoppen Georg af Lemberg (Lviv) fra 1394, Wilsnack sognearkiv, U4, samt hans afrevne segl.

Regest i: Regesten der Urkunden und Aufzeichnungen im Domstiftsarchiv Brandenburg, udg. af Wolfgang Schöblier, Part 2, Berlin 2009, № W2, s. 494.

Gottfried Wentz, Das Bistum Havelberg, Germania Sacra A. F. Abt. 1: Die Bistümer der Kirchenprovinz Magdeburg, Berlin 1933, genoptrykt Berlin 1963, s. 121.

Gengivet i: Folkhard Cremer, Die St. Nikolaus- und Heiligblut-Kirche zu Wilsnack (1383-1552), Teil 1, Textband, München 1996, Beiträge zur Kunstwissenschaft, vol. 63, s. 91, note 76.

Ikke registreret i Diplomatarium Danicum eller i Schleswig-Holsteinisch-Lauenburgische Regesten und Urkunden.

Tekst

Et nos Johannes dei et apostolicæ sedis gratia episcopus Sleswicensis modo forma ordine ut præfatur XL dies indulgentiarum quantum de Jure possumus misericorditer in domino relaxamus dummodo tamen accesserit ad hoc diversorum consenssus et voluntas. Datum Wilsnak Anno Dominj M° ccc° lxxxviii in profesto beati lamberti martiris.

Vi Johannes af Guds og Det apostoliske Sædes nåde biskop af Slesvig giver barmhjertigt i Herren 40 dages aflad på den måde, i den skikkelse og med den bestemmelse som førnævnt, så vidt vi lovligt kan, forudsat dog, at de forskellige parters samtykke og vilje er blevet føjet til dette. Givet i Wilsnack i det Herrens år 1388 om aftenen på festen for den velsignede martyr Lambert.

Den ydre form

Et transfix er et særligt træk ved middelalderens dokumentform.¹ Et transfix er et dokument, der er fæstnet til et andet dokument, som er relateret til det med hensyn til indhold. Dette gøres på en sådan måde, at det ikke længere er muligt at adskille de to dokumenter uden at rive seglet af og dermed bryde det.² I tilfældet med de(t) foreliggende dokument(er) vedhæftede biskop Skondelev sin stadfæstelse af afladsbrevet til plicaen (den nederste foldede kant) på et allerede eksisterende og beseglet dokument og beseglede det ikke på selve sit brev, men i plicaen ved siden af det. Ved at besegle det på denne måde bekræftede biskoppen af Slesvig på den ene side afladsbrevet og tilføjede på den anden side sin autoritet til det. En transfix reducerede arbejdet og pergamentforbruget ved en *transumpt* (bekræftet kopi) til et minimum, men uden at reducere dens effekt. Transfixer optræder

¹ László Solymosi, Transfixum - oklevélrítkaság a XIII. századból, [Transfixum, en diplomatisk kuriositet fra det 13. århundrede], i: Tanulmányok a középkorról, Analecta mediaevalia, udg. af Tibor Neumann, Budapest 2001, s. 229-250. En fransk oversættelse af teksten kan findes i: László Solymosi, La pratique du transfixe dans la Hongrie du XIIIe siècle, i: Bibliothèque de l'Ecole des Chartes, bd. 162, 2004, s. 533-552, selvom forfatteren i begge tekster kun nævner formen og retsgyldigheden af disse skøder i forbifarten.

² <https://www.regionalgeschichte.net/bibliothek/glossar/alphabet/t.html>. Se også Eugen Haberkern & Joseph Friedrich Wallach, Hilfsörterbuch für Historiker, Tübingen⁷ 1987, s.v. Transfix, s. 620.

ret hyppigt på dokumenter fra det 13. og 14. århundrede.³ Mens afladsbrevet er baseret på formen i Vatikanets dokumenter,⁴ er transfixen uformel. Da den var sat fast, stod den endda på hovedet.

Udstederen

Johann III Skondelev von Gudensberg (kaldet Heß efter landskabet Hessen; i dansk historigrafi ofte kaldet Hans Skondelev) tilhørte franciskanerordenen, ordo fratrum minorum, og læste teologi i Paris, hvorfra han fik sin magistergrad i 1371. Derefter var han lektor ved franciskanernes *studium generale* i Erfurt. I 1374/75 var han i tjeneste hos biskoppen af Metz, Dietrich Beyer v. Boppard, ved det pavelige hof i Avignon.⁵ Skondelev blev udnævnt til biskop af Slesvig den 25. januar 1375 ved Valdemar IV's mellemkomst og en pavelig kommission, fordi hans forgænger Heinrich Biscop var blevet forflyttet til Ösel-Wieck.

Den afgørende faktor for valget var sandsynligvis hans løfte til det pavelige kammer, bekræftet den 2. juni 1375, om at betale hans og hans forgængeres *annuiteter* (tiltrædelsesafgifter).⁶ I begyndelsen af 1382 blev han udnævnt til pavelig kollektor i Danmark,⁷ en udnævnelse, der blev bekræftet den 17. marts 1383 og igen i 1406 af begge paver det år.⁸ Samtidig installerede Urban VI ham

³ Se f.e. Hans Budde, Die Transfixe der Schöffen von Kempen im Jahre 1348. Eine diplomatische Studie, i: Archiv für Diplomatik, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde, bd. 42, 1996, s. 375-393.

⁴ Sabine Fees, Das päpstliche Corporate Design, Quellen zur äußeren Ausstattung von Papsturkunden im hohen und späten Mittelalter, Köln 2023. Archiv für Diplomatik, Beiheft 21, s. 153-176.

⁵ Christian Radtke, s.v. Johannes Skondelev, i: Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches, 1198 bis 1448, udg. af Erwin Gatz, Berlin 2001, s. 696f.

Jörg Erdmann, Statistische Anhänge. In Ergänzung zur Monografie: Jörg Erdmann, "Quod est in actis, non est in mundo". Päpstliche Benefizialpolitik im sacrum imperium des 14. Jahrhundert (Bibliothek des Deutschen Historischen Instituts in Rom 113), Rom 2006 (Online-Publikationen des Deutschen Historischen Instituts in Rom [2]); URL: <http://www.dhi-roma.it/erdmann.html>., Die Besetzung der deutschen Reichsbistümer Gesamtmatrix 1294 - 1378.

http://dhi-roma.it/fileadmin/user_upload/pdf-dateien/Online-Publikationen/Erdmann/A.1_Bischoefe_Gesamtmatrix.pdf.

I et brev fra Sixtus IV's kancelli blev han betegnet som *Johannes quond[am] Galvani de Romanciis nat[alis] civ. Bonon. [Bologna] fam[iliaris] m. ep. Sleswic*. RG Online, RG II 04107, URL: <<http://rg-online.dhi-roma.it/RG/2/4107>> (set den 04.01.2024). Galvanus de Bettino (også Galvanus de Bononia, Galvanus de Becchini) (ca. 1335 - ca. 1394) var en italiensk teolog. Han var den første, der bestred lærestolen i kanonisk ret i Fünfkirchen (nu Pécs) i Ungarn i 1371. Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Galvanus_de_Bettino, set den 4. Jan. 2024.

⁶ APD II, № 736, s. 357.

⁷ APD II, № 770-773, s. 4-10. Repertorium Germanicum, Vol. II, Urban VI. - Gregor XII., Berlin 1933, s. 18. RG Online, RG II 00148, URL: <<http://rg-online.dhi-roma.it/RG/2/148>> (set den 04.01.2024).

som pavelig nuntius i Wismar den 25. april 1382.⁹ Skondelev opholdt sig i Mainz i 1397.¹⁰ Der blev han i 1399 udnævnt til suffraganbiskop i Mainz, *in partibus Thuringiae*, og i 1401 til suffraganbiskop *in partibus Rheni* der.¹¹

I 1409 kom Skondelev i konflikt med flere holstenske adelsmænd, som overfaldt Skondelev og bortførte ham til Flensborg. Fangen blev løsladt mod betaling af 1.200 mark lybsk. Skondelev fik paven til at udtage stævning mod disse adelsmænd, uden at det dog lader til at have ført en retssag med sig.¹² I 1415 blev han af kong Erik delegeret til koncilet i Konstanz,¹³ hvor han blev udpeget til den kommission, der skulle forberede retssagen mod Hus *usque ad diffinitivam sententiam*.¹⁴ Her i Konstanz overførte Giovanni Dominici, kardinallegat for pave Gregor XII (1415-1417), Johann Skondelev fra Slesvig til bispedømmet Cammin, efter dette var blevet overført til den pisanske lydighed.¹⁵ Denne beslutning blev dog tilbagekaldt af pave Martin V den 20. april 1418.¹⁶ Skondelev forblev biskop i Slesvig indtil sin naturlige død i 1421.¹⁷

Hans gravsten i Slesvig Domkirke bærer følgende inskription:

Anno domini MCCCCXXI 8 die sancti Laurentii
obiit Joannes Scondeleff, episcopus slesvicensis, doctor theologiae,
qui sedit quadraginta novem annis hic sepultus. (Millesimo quadringentesimo vigesimo primo 8die).¹⁸

8 APD II, № 777, s. 17f., № 1107f., s. 184f., № 1110, s. 186f. Repertorium Germanicum, Vol. II, Urban VI. - Gregor XII., Berlin 1933, s. 18 & 1396.

9 SHRU VI, № 418, s. 278.

10 Wolfgang Voss, Die Bistümer der Kirchenprovinz Mainz. Das Erzbistum Mainz 2: Die Mainzer Erzbischöfe von 1396 bis 1484, Berlin 2023. Germania Sacra, III.21, s. 255, note 22.

11 Personendatenbank der Germania Sacra, s.v. Johannes Skondelev, GSN: 003-00980-008, in: Germania Sacra, <http://personendatenbank.germania-sacra.de/index/gsn/003-00980-008> (set den 27.11.2023).

I 1403 blev han betegnet som "*Johanne ep. Sleswic. olim vic. gener. Johannis aep. Magunt.*", RG Online, RG II 03348, URL: <<http://rg-online.dhi-roma.it/RG/2/3348>> (set den 04.01.2024).

12 APD II, № 1155, s. 213 & № 1160, s. 215-219.

13 Elisabeth Mornet, « Entre église et état ». Élités scandinaves à Paris sous le règne de Charles VI, i: Saint-Denis et la Royauté, Études offertes à Bernard Guenée, udg. af Françoise Autrand, Claude Gauvard & Jean-Marie Moeglin, Paris 2019, s. 91-107, her s. 92.

14 Christina Traxler, „Firmiter velitis resistere. Die Auseinandersetzung der Wiener Universität mit dem Hussitismus vom Konstanzer Konzil (1414–1418) bis zum Beginn des Basler Konzils (1431–1449)“, phd teol. Wien 2018, Vol. 1, s. 21.

15 Nina Gallion, Exemt, frei und unabhängig? Die Bischöfe von Kammin in vorreformatorischer Zeit, i: przegląd zachodniopomorski, bind XXXIII (LXII), 2018, hæfte 4, s. 95-122, her s. 109f.

16 APD II, № 1252, s. 264f. & № 1260, s. 273f.

17 APD II, № 1385, s. 328.

18 Aage Dahl, Sønderjyllands Bispehistorie, bidrag til den sønderjyske gejstligheds historie og genealogi, København 1931, № 33, s.v. Johann Skondelev, s. 13f., her s. 14. Die Kunstdenkmäler der

(I Herrens år 1421, den 18. August
døde Johannes, biskop af Slesvig, doktor i teologi
som sat (som biskop her) i 49 år, som er begravet her.
(1421 den 8de))

Johann Skondelev var den sidste dansksindede biskop i Slesvig, og dermed en slags trojansk hest i striden mellem greverne af Holsten og Margrethe og senere kong Erik om Slesvig. I begyndelsen af 1600-tallet indleder den ikke særligt pålidelige Johannes Adolph Cypræus beskrivelsen af hans embedstid med følgende elegiske distika:¹⁹

Cædit Ioannem ferro de nocte corusca
Pontificem hospitio turba inimica trahens,
Emungant auro, captus dat millia multa,
Per mala sic Romam cepit abire celer.

(Den fjendtlige skare fælder Johann med sværdet
Der blinker i natten; de slæber den høje præst i fangenskab og udpresser ham for guld.
Som fange giver han mange tusinder bort.
På grund af onderne begav han sig hurtigt på vej til Rom.)

I begyndelsen af 1700-tallet sammenfattede kronikøren Ulrich Petersen fra Slesvig sin artikel om Skondelev, som han anså som en slags forræder på grund af dennes modstand mod de Schauenburgske grever, med ordene:

Perfidus in dominum justas ego perfero pœnas
Perfidus in dominum, perfidus ipse mihi.

(Utro mod min herre skal jeg lide fortjente straffe.
Utro mod min herre, utro mod mig selv).²⁰

Stadt Schleswig, Vol. II, Der Dom, udg. af Dietrich Ellger, München 1966, s. 505. J.P. Trap, Statistisk-topographisk Beskrivelse af Hertugdømmet Slesvig, Kjöbenhavn 1864, s. 527.

19 Johann Adolph Cypræus, Annales Episcoporum Slesvicensium, Colonia Agrippinæ 1634, s. 345.

20 Ulrich Petersen, Chronik der Stadt Schleswig, Zweiter Band, udg. af Hans Braunschweig og Hans Wilhelm Schwarz, Schleswig 2012, s. 160f.

Man ved ikke meget om Skondelevs opholdssted eller politiske forviklinger i firserne af det 14. århundrede. I november 1386 indviede Skondelev og hans kollega fra Ratzeburg den nye biskop af Lübeck, Johannes V af Klenedenst.²¹ Efter Cypræus indviede han kirken St Wilhadi i Ulsnis i 1388²² og indgik en pagt med grev Gerhard af Holsten den 8. september 1389, *quod male cessit*.²³ Den 1. november 1390 fungerede han igen som biskop i sit stift.²⁴ Ifølge den nuværende forskning er det ikke klart, hvorfor Johannes Skondelev forlod sit stift i 1388 og rejste til Brandenburg.

Indholdet af dokumentet

I august 1383 blev Sankt Nicolai Kirke i Wilsnack i bispedømmet Havelberg brændt ned af grev Heinrich von Bülow i en regional fejde.²⁵ Sognepræsten der, Johannes Kabuz, opdagede, at tre hostier havde overlevet branden og nu var farvet røde. Sammen med sin regionale biskop, Dietrich II von Man, etablerede og udbredte præsten Johannes en mirakelkult, som fik overregional berømmelse i de følgende år.²⁶

I 1384 lykkedes det biskoppen af Havelberg at få en afladsbulle fra pave Urban VI.²⁷ Samtidig bekendtgjorde den ansvarlige ærkebiskop af Magdeburg og biskopperne af Brandenburg og Lebus, også den 10. marts 1384, ikke kun officielt hostiernes mirakuløse kraft, men gav også følgende aflad til opførelsen af kirken:

"I tillid til den almægtige Guds og apostlene Peters og Paulus' barmhjertighed vil vi således i kraft af guddommelig autoritet give aflad til alle dem, der er villige til at angre og skrifte på højtiderne jul, omskærelsen, helligtrekonger, påske, Kristi himmelfart, Corpus Christi, pinse, fødsel, bebuddelse, den hellige Jomfru Marias renselse og himmelfart, såvel som i de respektive festoktaver og i de 6 dage efter pinse, såvel som på festen for indvielsen af kirken i Wilsnack, besøge kirken hvert år og hjælpe med at bygge den, for hver fest et år 40 dage, for oktaverne 100 dage hver af de pønitent-

²¹ Detmar Chronik von 1101-1395, № 872, s. 597, i: Die Chroniken der deutschen Städte vom 14. bis zum 16. Jahrhundert, Band 19, Lübeck, Vol. I, Leipzig 1884.

²² Se også H.N.A. Jensen, Angeln, geschichtlich und topographisch beschrieben, Schleswig 1922, s. 65.

²³ 'som endte dårligt'. Cypræus, Annales, S. 346. SHRU VI, № 830, s. 587.

²⁴ Landesarchiv Schleswig-Holstein, Urk.-Abt. 179.2, № 85, Johann III. Skondelev, Bischof von Schleswig, erlaubt Johannes, (Pfarrer ?) in Struxdorf, drei Jahre von seiner Kirche abwesend zu sein.

²⁵ See indledende Ernst Breest, Das Wunderblut von Wilsnack (1383-1552). Quellenmässige Darstellung seiner Geschichte, i: Märkische Forschungen, bd. 18, 1881, s. 133-301; Caroline Walker Bynum, Wonderful Blood, Theology and practice in Late Medieval Northern Germany and beyond, Philadelphia 2007, s. 25-28.

²⁶ Breest, Wunderblut, s. 142ff.

²⁷ 10. Marts 1383.

cer, der er pålagt dem. Det skal nådigt eftergives i Herren. Denne aflad skal ikke længere gælde efter ti år."²⁸

Biskop Johann Skondelev fik overrakt dette afladsbrev i Wilsnack den 16. september 1388. I sin transfix bekræfter og besegler biskoppen af Slesvig nu dette indhold med en direkte henvisning til de 40 dages aflad²⁹, på den måde, i den skikkelse og med den bestemmelse som førnævnt. 40 dage var en almindelig afladsperiode. Den havde Skondelev også givet i 1386 for at besøge Jakob Krumenbeks alter i Lübecks domkirke,³⁰ ligesom biskop Eberhard af Lübeck gav den til dem, der bad til Jomfru Maria i bispedømmet Lübeck.³¹

Betydningen af dette dokument

Ved første øjekast virker dette dokument uanseligt, så uanseligt, at intet diplomatarium endnu har følt sig nødsaget til at udgive det. Men det repræsenterer en nøgle til at forstå den religiøse udvikling i Skandinavien.

I slutningen af det 14. århundrede var det skandinaviske pilgrimslandskab i opbrud.³² Af de vigtigste pilgrimsmaal i Nordeuropa var det kun Sankt Olof i Nidaros (Trondheim), der havde formået at bevare sin fremtrædende position. Men Nidaros var sidste stop på vejen for pilgrimsfærd mod nord og lå langt væk. Valfarten til Sankt Olof i Skåne³³ var også kun en begrænset erstatning. De store danske valfarter til Sankt Knud (rex/konge) i Odense³⁴ og Sankt Knud (dux/hertug) i Ringsted³⁵ havde tydeligvis mistet deres tiltrækningskraft efter at have nået et højdepunkt i 1200-tallet. Sankt Erik i Uppsala (Sverige) havde heller aldrig hævet sig over status som lokalhelgen.³⁶ Den hellige Birgitta af Vadstena var først på vej, at udvikle sig til en vigtig pilgrimshelgen.

²⁸ Breest, Wunderblut, s. 146.

²⁹ Det lader sig ikke forklare, hvorfor de et år og 40 dage i hoveddokumentet er blevet til kun 40 dage i transfixen.

³⁰ SHRU VI, № 646, s. 447f.

³¹ SHRU VI, № 777, s. 550f.

³² Se introducerende Carsten Jahnke, Skandinavische Wallfahrten nach Santiago de Compostela und Jerusalem, Ein kurzer Überblick, i: Pilgern zu Wasser und zu Lande, udg. af Hartmut Kühne og Christian Popp, Tübingen 2022. Jakobus-Studien, Vol. 24, s. 119-179, samt den samme, Das Wunderblut von Wilsnack und die dänischen Königinnen und Könige, igangværende.

³³ L. Jönsson, Lunkende – en medeltida pilgrimsort, i: L.-E. Axelsson & L. Jönsson, L. (udg.) Pilgrim S:t Olof 800 år. Utgiven av Killans bönegård och Simrishamns pastorat, 2014.

³⁴ Sara E. Ellis Nilsson, Creating Holy People and Places on the Periphery, Gothenburg 2015, s. 73ff.

³⁵ Op. cit., s. 75ff.

Vilhelm af Æbelholt på Sjælland (Æbelholt Kloster, helbredelse af sygdomme og skavanker),³⁷ Sankt Enevald af Sølvesborg (Lister, Danmark, uspecificeret)³⁸ og Sankt Hjælper af Klipleff/Klipleff (Sønderjylland, Danmark, helbredelse af skavanker)³⁹ var i stand til at etablere sig som populære helgener/billeder. Sammenlignet med de kontinentaleuropæiske pilgrimssteder forblev deres berømmelse dog begrænset.

På lokalt plan var der også et stort antal lokale helgener, såsom (St) Magnhild af Fulltofta (Skåne, svaghed),⁴⁰ de søskene (St) Þore af Torekov (Skåne), (St) Arild (Skåne) og (St) Gille (Gilleleje, Sjælland), talrige hellige kilder⁴¹ og hellige billeder med en særlig effekt, såsom i Lunds domkirke (St Laurentius) eller Vor Frue i København (Jomfru Maria). Det var dog altid steder med udelukkende lokal kult, og de manglede ofte officiel godkendelse fra Rom. Med undtagelse af Klipleff/Klipleff var der ingen nyere mirakelsteder eller værtsmirakler blandt de danske eller skandinaviske helligsteder. Pilgrimme, der havde udtømt mulighederne i Skandinavien, måtte derfor altid vende sig mod syd.

Det nyopdagede mirakuløse blod i Wilsnack udfyldte nu dette hul. Men i modsætning til i Lübeck, hvor rådets krønikeskriver Detmar rapporterede om begivenhederne i Wilsnack,⁴² havde blodmiraklet i 1383 i Danmark ingen umiddelbar genklang i samtidens annaler. Kun 1500-tallets krønikeskrivere nævner begivenhederne i deres kronologiske sammenhæng.⁴³

Da dronning Margrethe I rejste til Aachen i 1385 for at se relikvierne, kom hun sandsynligvis ikke gennem Wilsnack. Men kort efter århundredeskiftet blev byen fast integreret i dronningens pilgrimsprogram. Spørgsmålet er, hvordan nyheden om den nye helligdom nåede til Danmark og frem for alt til kredsen omkring dronning Margrethe.

Johann Skondelev viser sig nu som et verificerbart bindeled mellem det nye mirakel og pilgrimsvandringen i Danmark. Efter beviseligt at have været i Wilsnack i 1388 kunne han senest i 1391

36 Christian Oertel, *The Cult of St. Erik in medieval Sweden, Veneration of a Royal Saint*, Turnhout 2016. *Acta Scandinavica*, Vol. 5.

37 Nilsson, *Creating Holy People*, s. 78ff.

38 Jahnke, *Skandinavische Wallfahrten*, s. 133f.

39 Lars Andersson, *Pilgrimsmärken och Vallfart*, Stockholm 1989, s. 51-54.

40 Se i.a. Arild Huitfeldt, *Bispekrøniken, Den Geistlige Historie offuer alt Danmarckis Rige, Kiøbenhaffn 1604*, kap. XVIII, Magnus, Aar 1383. Nilsson, *Creating Holy People*, s. 92f.

41 Siegfred Svane, *Danske Helligkilder og lægedomskilder*, København 1984.

42 Detmar-Chronik von 1105-1386, *Die Chroniken den deutschen Städte vom 14. bis ins 16. Jahrhundert*, Vol. 19, Lübeck, Vol. I, Leipzig 1884, s. 183.

43 Arild Huitfeldt, *Danmarks Riges Krønike, Chronologia III*, Kjøbenhaffn 1603, s. 35.

have rapporteret om de nye mirakler til sine kolleger fra Roskilde, Aarhus, Ribe og den svenske by Skara ved rigsdagen i Nyborg.⁴⁴

Man kan i hvert fald konstatere, at Wilsnack senest ved århundredeskiftet havde etableret sig som et regulært pilgrimsmål for dronning Margrethe. I 1402 optræder Wilsnack i en svensk forsoningsaftale sammen med Rom, Aachen, Wilsnack, Nidaros, Uppsala og fire gange Vadstena, som dronningen havde taget initiativ til.⁴⁵ I 1405 og i sit testamente fra 1411 afsatte dronningen store penge-sommer til at sende repræsentanter til sin tids vigtigste pilgrimsmål - herunder fem pilgrimme til Wilsnack.⁴⁶ Samme år afsluttede hun en familiefejde mellem familierne Løvenbalk og Brok ved at sende pilgrimme til forskellige steder, herunder Wilsnack.⁴⁷ Og også i en forsoningskontrakt udstedt i København i 1419 under Erik af Pommern for den svenske adelsmand Ulf Staffansson på Munsø sendes en pilgrim til Sankt Olav i Nidaros, Sankt Enevald i Sölvesborg, Sankt Birgitta i Vadstena, ((St.), transl. 1507) Ingrid af Skänninge (Sverige),⁴⁸ ((St.), translateret 1517) Nils Hermansson af Skänninge,⁴⁹ Vor Frue af Aachen og Det Hellige Blod i Wilsnack.⁵⁰ Det er dog bemærkelsesværdigt, at efter Johann Skondelevs død aftog begejstringen for Wilsnack i kongehuset betydeligt.⁵¹ Kong Erik besøgte aldrig dette pilgrimssted og sendte - så vidt vi ved - heller ingen pilgrimme dertil.

Biskop Johann III Skondelev af Gudensberg i Slesvig viste sig som franciskansk formidler af etableringen af den nye kult i Skandinavien. I de følgende årtier kom især franciskanerne til at fungere som fortalere for Wilsnacks mirakuløse blod, men også for blodhostier generelt.⁵² Og biskoppen af Slesvig var også stærkt engageret i sine franciskanske medbrødre i de følgende årtier.⁵³ Han var bestemt ikke den eneste, der spredte budskabet om den nye helligdom. Købmænd må have fungeret som mellemmand, ligesom de danske kongers politiske forbindelser i Nordtyskland muliggjorde en tæt informationsudveksling. Men det krævede en indflydelsesrig og velintegreret støtte - en mand

44 Dipl. Dan. Iv.4, № 424, s. 344.

45 SDHK-nr: 15882, Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev.

46 <https://diplomatarium.dk/dokument/14050412002>.

SDHK-nr: 17749, Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev

47 Diplomatarium Danicum nr. 14050224001, online siden: 2010, 28. Sept. 2020.

48 Kanoniseringen blev igangsat omkring 1414.

49 Hans kanonisering blev igangsat omkring 1414. Lundén, Tryggve; Nicolaus Hermanni.

Nikolaus Hermansson, biskop av Linköping: en litteratur- och kyrkohistorisk studie. Lund 1971.

50 Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev № 19326, 1419 Juli 19.

51 Jahnke, Dänemark und Wilsnack, igangværende.

52 Mario Müller, s.v. Wilsnacker, i: Killy Literaturlexikon, (2), Pt. 12, s. 434-438. Se også Caroline Walker Bynum, The Blood of Christ in the Later Middle Ages, in: Church History, Vol. 71, № 4 (Dec., 2002), s. 685-714, her s. 695 og note 38.

53 Jørgen Nybo Rasmussen, Die Franziskaner in den nordischen Ländern im Mittelalter, Kevelaer 2002. Franziskanische Forschungen, vol. 43, s. 107 & 179.

som Johann Skondelev - for at Wilsnack kunne komme i forreste række blandt de skandinaviske pilgrimsmaal lidt over et årti efter dets oprettelse.